

Адміністративне право і процес

УДК 342.922:328.185

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20653574>

Адміністративна правосуб'єктність та антикорупційна правосуб'єктність: поняття, ознаки та співвідношення

Стрельников Андрій Вікторович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративістики,

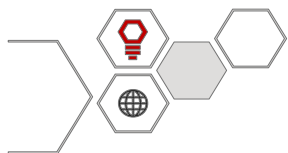
Національного університету «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-7975-5611>

Прийнято: 18.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація. Статтю присвячено визначенню поняття, ознак та співвідношення адміністративної правосуб'єктності та антикорупційної правосуб'єктності. Особливу увагу приділено дослідженню теоретичних підходів до розуміння правової категорії «правосуб'єктність», «адміністративна правосуб'єктність», а також їх структурних елементів.

Проаналізовано випадки вживання поняття «правосуб'єктність» у чинному законодавстві України. Встановлено, що на законодавчому рівні поняття «правосуб'єктність» не визначається та майже не використовується. Доведено, що правова категорія «адміністративна правосуб'єктність» виокремлюється у теорії адміністративного права на підставі або з урахуванням окремих положень актів чинного законодавства з метою підтвердження можливостей конкретних суб'єктів бути учасниками відповідних адміністративних правовідносин. Також встановлено, що адміністративна правосуб'єктність є теоретико-правовою категорією, яка

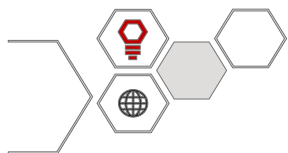

використовується для позначення можливості особи (суб'єкта) бути носієм права та обов'язків, а також реалізовувати їх, у сфері відносин (публічно-правових відносин), врегульованих нормами адміністративного права.

Обґрунтовано неможливість визначення антикорупційної правосуб'єктності видом спеціальної адміністративної правосуб'єктності. Доведено, що у разі визначення антикорупційної правосуб'єктності як здатності особи, яка володіє адміністративною правосуб'єктністю, бути учасником правовідносин у сфері запобігання корупції, їх обсяг фактично співпадатиме.

Охарактеризовано зміст складових елементів адміністративної правосуб'єктності (адміністративної правоздатності, адміністративної дієздатності та адміністративної деліктоздатності) у контексті дослідження антикорупційної правосуб'єктності. Визначено, що категорія «антикорупційна правосуб'єктність» має використовуватись для визначення статусу осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», з визначенням конкретного обсягу вимог, заборон та обмежень, які на них поширюються, порядку їх виконання, а також видів юридичної відповідальності, до яких їх може бути притягнуто. За результатом проведеного дослідження обґрунтовано, що адміністративна правосуб'єктність та антикорупційна правосуб'єктність є змістовно різними правовими категоріями.

Ключові слова: правосуб'єктність, правоздатність, дієздатність, деліктоздатність, адміністративна правосуб'єктність, антикорупційна правосуб'єктність, корупція, запобігання корупції, публічна служба, публічний службовець.

Administrative legal personality and anti-corruption legal personality: concepts, features and relationships

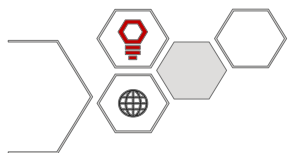
Andriy Strelnykov,

PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor at Administrative
Sciences Department, National University «Odessa Academy of Law»
Odessa, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7975-5611>

Abstract. The article is devoted to the definition of the concept, features and correlation of administrative legal personality and anti-corruption legal personality. Special attention is paid to the study of theoretical approaches to understanding the legal categories of "legal personality", "administrative legal personality", as well as their structural elements.

The cases of use of the concept of "legal personality" in the current legislation of Ukraine are analyzed. It is established that at the legislative level the concept of "legal personality" is not defined and is almost not used. It is proved that the legal category "administrative legal personality" is distinguished in the theory of administrative law on the basis of or taking into account individual provisions of acts of current legislation in order to confirm the possibilities of specific subjects to be participants in the relevant administrative legal relations. It is also established that administrative legal personality is a theoretical and legal category used to denote the possibility of a person (subject) to be a bearer of rights and obligations, as well as to exercise them, in the sphere of relations (public legal relations) regulated by the norms of administrative law.

The impossibility of defining anti-corruption legal personality as a type of special administrative legal personality is substantiated. It is proven that if anti-corruption legal personality is defined as the ability of a person who possesses administrative legal personality to be a participant in legal relations in the field of corruption prevention, their scope will actually coincide.

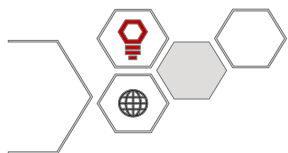

The content of the constituent elements of administrative legal personality (administrative legal capacity, administrative capacity and administrative tortious capacity) in the context of the study of anti-corruption legal personality is characterized. It is determined that the category of "anti-corruption legal personality" should be used to determine the status of persons subject to the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", with the definition of the specific scope of requirements, prohibitions and restrictions that apply to them, the procedure for their implementation, as well as the types of legal liability to which they may be brought. Based on the results of the study, it is substantiated that administrative legal personality and anti-corruption legal personality are substantively different legal categories.

Keywords: legal personality, legal capacity, capacity to act, tortious capacity, administrative legal personality, anti-corruption legal personality, corruption, corruption prevention, public service, public servant.

Постановка проблеми. Функціонування дієвого механізму запобігання та протидії корупції є запорукою розбудови демократичної, соціальної та правової Української держави (ч. 1 ст. 1 Конституції України [1]). В свою чергу, центральне місце в питанні ефективності антикорупційних заходів належить виокремленню системи суб'єктів, на яких вони мають спрямовуватися, а також визначенню обсягу антикорупційного впливу, який належить застосовувати до кожного окремого виду суб'єктів. Для визначення та характеристики адміністративного статусу зазначених суб'єктів, у тому числі в частині врегульованій антикорупційним законодавством, у теорії дедалі частіше використовуються такі категорії як «адміністративна правосуб'єктність» та «антикорупційна правосуб'єктність», що обумовлює потребу визначення їх змісту, ознак та співвідношення.

Більше того, не менш важливим є з'ясування місця зазначених категорій у чинному законодавстві, встановленні окремих положень, які впливають на

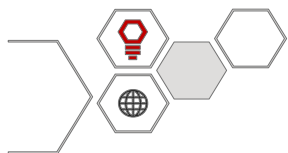
формування їх змісту, ознак та співвідношення, а також їх значення у правозастосовній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття та структура адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права, визначення їх змісту та особливостей з урахуванням сучасної теорії та чинного законодавства залишаються актуальними напрямками наукових досліджень. Активний розвиток антикорупційного законодавства зумовлює напрацювання спеціалізованої доктрини, спрямованої на забезпечення сталого розвитку та оцінку ефективності правозастосування, визначення проблем, а також формулювання шляхів їх усунення. З урахуванням цього, аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що науково-теоретичним підґрунтям подальшого розроблення цієї проблематики є праці В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Л.Р. Білої-Тіунової, Ю.С. Даниленко-Негара, С.В. Ківалова, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, Т.О. Мацелик, Р.В. Негара, Д.В. Приймаченка, О.П. Хамходери та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У науці адміністративного права увага вчених була присвячена у більшій мірі загальнотеоретичним питанням щодо змісту та структури правосуб'єктності, характеристиці особливостей адміністративної правосуб'єктності та її співвідношення з правовим статусом тощо. Однак, теоретико-правове визначення змісту, ознак та співвідношення адміністративної правосуб'єктності та антикорупційної правосуб'єктності предметом наукових досліджень не поставало.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні змісту, виокремленні ознак та здійсненні співвідношення адміністративної правосуб'єктності та антикорупційної правосуб'єктності.

Зазначена мета обумовила постановку та вирішення таких завдань:

визначити зміст та правову природу таких категорій, як: «правосуб'єктність», «адміністративна правосуб'єктність», «антикорупційна правосуб'єктність»;

виокремити та охарактеризувати ознаки адміністративної правосуб'єктності та антикорупційної правосуб'єктності;

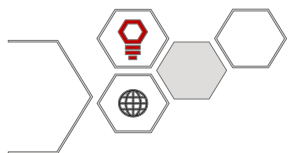
проаналізувати стан законодавчого регулювання (застосування) змісту категорій «правосуб'єктність», «адміністративна правосуб'єктність», «антикорупційна правосуб'єктність»;

здійснити співвідношення категорій «адміністративна правосуб'єктність» та «антикорупційна правосуб'єктність»;

надати пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Категорія «правосуб'єктність» є і залишається базовою у теорії права взагалі та теорії адміністративного права зокрема. На загальнотеоретичному рівні правосуб'єктність прийнято визначати як «здатність виступати суб'єктом правовідносин, що складається з правоздатності та дієздатності» [2, с. 198]. У свою чергу О.Ф. Скакун, яка характеризує правосуб'єктність, її структурні компоненти, зазначає, що «правоздатність свідчить про правову здатність особи бути носієм цих прав і обов'язків, тобто правосуб'єктність – не кількісне вираження прав суб'єкта, а постійний громадянський стан особи; не саме володіння правами, а передумова, здатність здобувати і здійснювати суб'єктивні права» [3, с. 536].

В цілому подібне розуміння правосуб'єктності зберігається і у теорії адміністративного права. У академічних джерелах адміністративна правосуб'єктність визначається як здатність особи мати і реалізовувати (здійснювати) безпосередньо або через свого представника надані їй нормами права – суб'єктивні права і обов'язки [4, с. 192], а також зазначається, що зміст даного поняття має два елементи: здатність мати суб'єктивні права і обов'язки – адміністративна правоздатність; здатність реалізовувати надані права і обов'язки – адміністративна дієздатність [4, с. 192]. У посібнику за редакцією

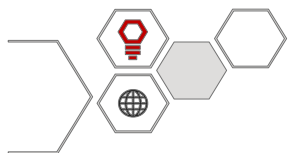

В.В. Галуцько зазначається, що адміністративна правосуб'єктність є передбачена нормами адміністративного права юридична властивість фізичних і юридичних осіб бути учасниками адміністративно-правових відносин; вона складається з трьох елементів – правоздатності, адміністративної дієздатності та адміністративної деліктоздатності [5, с. 87].

У підручнику за редакцією С.В. Ківалова та Л.Р. Білої-Тіунової вказується, що для того, щоб бути суб'єктом адміністративних правовідносин необхідно володіти адміністративною правосуб'єктністю, тобто адміністративною правоздатністю, адміністративною дієздатністю та адміністративною деліктоздатністю [6, с. 102]. По суті ця ж сама думка висловлена у підручнику за редакцією Ю.П. Битяка, оскільки зазначається, що передумовою вступу суб'єктів у конкретні адміністративно-правові відносини є наявність у них адміністративної правосуб'єктності (адміністративна правоздатність, адміністративна дієздатність та адміністративна деліктоздатність) [7, с. 56].

Аналіз законодавчого використання правової категорії «правосуб'єктність» слід розпочати із Конституції України, так у п. 2 ч. 1 ст. 92 якої передбачено, що виключно законами України визначаються громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства [1]. Хоча це і єдине конституційне положення, в якому вживається досліджувана категорія, його вплив на подальше законодавче регулювання складно переоцінити. Закріпивши поняття «правосуб'єктність громадян» Конституція України зумовила його подальшу змістовну деталізацію безпосередньо на рівні закону, підтверджуючи особливу значущість.

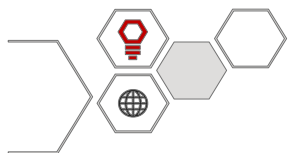
На законодавчому рівні правова категорія «правосуб'єктність» вживається у положеннях таких Законів України, як: «Про громадянство України» [8] – ст. 20 «Правосуб'єктність громадянина України, який подав заяву про вихід з громадянства України або щодо якого оформляється втрата

громадянства»; «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [9] – ч. 2 ст. 3 «іноземці та особи без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, незалежно від законності їх перебування, мають право на визнання їх правосуб'єктності та основних прав і свобод людини»; «Про корінні народи України» [10] – ст. 2 «Правосуб'єктність корінних народів України». Встановлено також, що категорія «правосуб'єктність» зустрічається у п. 1 абз. 2 ч. 4 ст. 27 Закону України «Про фахову передвищу освіту» [11], відповідно до якого статут закладу фахової передвищої освіти повинен містити повне найменування із зазначенням типу закладу фахової передвищої освіти, його правосуб'єктність, місцезнаходження, дату прийняття рішення про його утворення. Проте, у даному випадку йдеться про правосуб'єктність закладу фахової передвищої освіти.

Також вбачається необхідним згадати про положення процесуального законодавства, у якому передбачено адміністративну процесуальну правосуб'єктність (ст. 43 Кодексу адміністративного судочинства України [12]). Крім того, у абз. 2 ч. 1 ст. 167 Кодексу адміністративного судочинства України [12], абз. 2 ч. 1 ст. 183 Цивільного процесуального кодексу України [13] та абз. 2 ч. 1 ст. 170 Господарського процесуального кодексу України [14] йдеться про правосуб'єктність іноземної юридичної особи.

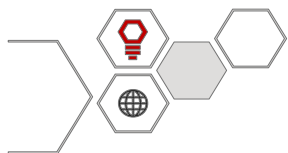
Проведений аналіз свідчить, що категорія «правосуб'єктність» («адміністративна правосуб'єктність») не набула широкого поширення у чинному законодавстві. Навіть, у положеннях Закону України «Про громадянство України», незважаючи на наявність прямої конституційної вказівки на «правосуб'єктність громадян», ця правова категорія у такому контексті не використовується. Відсутнім є і законодавче визначення категорії «правосуб'єктність». Додатково це підтверджується сервісом «Термінологія законодавства», що ведеться на офіційному вебпорталі Верховної Ради України [15].

Загалом правова категорія «адміністративна правосуб'єктність» виокремлюється у теорії адміністративного права на підставі або з урахуванням окремих положень актів чинного законодавства. Так, на прикладі положень Закону України «Про адміністративну процедуру» науковці виділяють адміністративну правосуб'єктність учасника адміністративної процедури та, відповідно, адміністративну правоздатність та адміністративну дієздатність учасника такої процедури [16, с. 296]. Хоча слід зазначити, що у положеннях зазначеного Закону категорія «правосуб'єктність» відсутня.

Узагальнивши це, слід дійти висновку про те, що «адміністративна правосуб'єктність» є передусім теоретико-правовою категорією, яка використовується для позначення можливості особи (суб'єкта) бути носієм права та обов'язків, а також реалізовувати їх, у сфері відносин (публічно-правових відносин), врегульованих нормами адміністративного права.

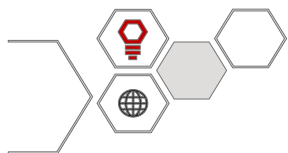
В цьому контексті цілком логічно допустити, що антикорупційна правосуб'єктність, подібно до адміністративної правосуб'єктності, виступає здатністю бути учасником відносин у сфері запобігання корупції. За такого підходу антикорупційна правосуб'єктність є видом адміністративної правосуб'єктності. Так, І.С. Окунєв обґрунтував ідею поділу правосуб'єктності на такі види, як: загальна – «здатність особи бути суб'єктом права взагалі» [17, с. 14]; галузева – закріплена правом здатність суб'єкта мати і реалізовувати конкретні (відповідно до галузей права) юридичні права та обов'язки: конституційні, адміністративні, цивільні, трудові тощо» [17, с. 14]; спеціальна – «здатність особи бути учасником лише певного кола правовідносин у межах даної галузі права» [17, с. 14]. З урахуванням цього, антикорупційну правосуб'єктність можна визначати як спеціальну адміністративну правосуб'єктність лише у випадку, якщо вона визначає здатність особи, яка володіє адміністративною правосуб'єктністю, бути учасником правовідносин у сфері запобігання корупції.

Водночас, аналіз Закону України «Про запобігання корупції» [18], дозволяє зробити висновок про те, що учасником правовідносин у сфері запобігання і протидії корупції може бути будь-яка фізична особа, яка володіє загальною адміністративною правосуб'єктністю. Так, відповідно до ч. 7 ст. 55 Закону України «Про запобігання корупції» «за ініціативою фізичних осіб, громадських об'єднань, юридичних осіб може проводитися громадська антикорупційна експертиза чинних нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів» [18]. У зв'язку з цим, видається, що фізична особа, за наявності власного волевиявлення, може виступати учасником правовідносин щодо здійснення антикорупційної експертизи, та, відповідно, вступати у правовідносини, врегульовані законодавством у сфері запобігання корупції. Вказаним обґрунтовується неможливість визначення антикорупційної правосуб'єктності як виду спеціальної адміністративної правосуб'єктності, оскільки фактично їх обсяг співпадатиме.

З метою додаткового обґрунтування вказаної думки необхідно охарактеризувати складові елементи адміністративної правосуб'єктності та антикорупційної правосуб'єктності. Структурними компонентами правосуб'єктності є правоздатність, дієздатність та деліктоздатність [19, с. 102]. Подібний підхід, як вже було зазначено, також застосовується і у теорії адміністративного права, з відповідним виокремленням адміністративної правоздатності, адміністративної дієздатності та адміністративної деліктоздатності.

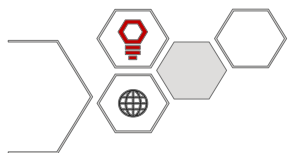
Під правоздатністю в теорії права зазвичай розуміється «здатність особи мати суб'єктивні юридичні права та юридичні обов'язки» [2, с. 199]; дієздатність визначається як «здатність особи своїми діями набувати і здійснювати суб'єктивні права та юридичні обов'язки» [2, с. 200]; деліктоздатність являє собою «здатність особи нести юридичну відповідальність за вчинене ним правопорушення» [19, с. 106]. В своїй єдності

ці елементи і визначають наявність у особи правосуб'єктності та встановлюють її обсяг.

В межах розуміння адміністративної правоздатності слід зазначити, що антикорупційна правосуб'єктність набувається особою не у зв'язку із наділенням її суб'єктивними юридичними правами та юридичними обов'язками, а у зв'язку із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (або функцій, прирівняних до них), тобто фактично із набуттям статусу кандидата або власне заняття відповідної посади (отримання відповідного статусу).

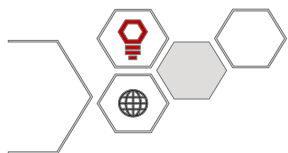
Щодо дієздатності, варто зазначити наступне. Норми Закону України «Про запобігання корупції» прямо визначають антикорупційні обмеження, вимоги та заборони для суб'єктів (наприклад, встановлюють вимогу щодо фінансового контролю), які за фактом своєї належності до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування мають їх дотримуватися. В той же час здатність зазначених осіб та інших суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» бути носієм спеціальних антикорупційних обмежень, вимог та заборон не є однаковою. Як приклад, обмеження щодо спільної роботи близьких осіб, передбачене ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції» [18], поширюється лише на функціонерів публічного сектору; при цьому, абз.абз. 3–6 ч. 1 ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції» встановлено суб'єктів, які під дію цього обмеження не підпадають, хоча належать до цієї ж групи, це, наприклад, близькі особи, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям одним з них статусу виборної особи, крім випадків прийняття близької особи на роботу помічником-консультантом народного депутата України, помічником-консультантом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, помічником-консультантом депутата місцевої ради (п. 2 абз. 3 ч. 1 ст. 27); особи, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними

центрами), а також гірських населених пунктах (п. 3 абз. 3 ч. 1 ст. 27) [18]. Причому останній приклад засвідчує, що виключення з обмеження спільної роботи близьких осіб може встановлюватися не лише суб'єктивним та функціональним критерієм, а й іншими, не такими очевидними, але теж важливими факторами для забезпечення функціонування відповідних носіїв публічної влади в конкретних адміністративно-територіальних одиницях України. У такому випадку під час вирішення питання досягнення балансу між забезпеченням дотримання цього антикорупційного обмеження і функціонуванні органу, пріоритет надається останньому.

Стосовно деліктоздатності варто зазначити, що осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також прирівняних до них осіб може бути притягнуто до різних видів юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення на підставі чинного законодавства, зокрема до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку (абз. 1 ч. 1 ст. 65¹ Закону України «Про запобігання корупції» [18]). При цьому, за правилом, встановленим абз. 1 ч. 2 ст. 65¹ Закону України «Про запобігання корупції», якщо судом, за результатами розгляду справи про корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, не застосовано покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, така особа підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку [18]. Отже, фактично передбачається можливість притягнення особи до декількох видів юридичної відповідальності.

Окрім того, норми Кодексу України про адміністративні правопорушення [20] та Кримінального кодексу України [21] в частині закріплення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень

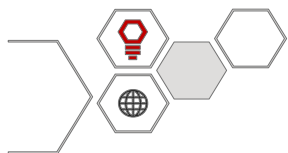

враховують специфіку поширення антикорупційних обмежень та заборон, а тому здебільшого склади адміністративних та кримінальних правопорушень в цій частині стосуються спеціального суб'єкта. Наприклад, ст. 172⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено відповідальність за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності [20]. При цьому, суб'єктом вчинення зазначеного правопорушення (згідно з приміткою) є функціонери публічного сектору, «за винятком депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі)» [20]. Отже, і деліктоздатність в контексті дослідження антикорупційної правосуб'єктності свідчить про неможливість їх ототожнення.

Таким чином, категорія «антикорупційна правосуб'єктність» має використовуватись для визначення статусу осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», з визначенням конкретного обсягу вимог, заборон та обмежень, які на них поширюються, порядку їх виконання, а також видів юридичної відповідальності, до яких їх може бути притягнуто.

Висновки. Обґрунтовано, що адміністративна правосуб'єктність та антикорупційна правосуб'єктність є змістовно різними правовими категоріями. Встановлено, що адміністративна правосуб'єктність є теоретико-правовою категорією, яка використовується для позначення можливості особи (суб'єкта) бути носієм права та обов'язків, а також реалізовувати їх, у сфері відносин (публічно-правових відносин), врегульованих нормами адміністративного права. У чинному законодавстві категорія «правосуб'єктність» («адміністративна правосуб'єктність») не визначається та майже не використовується.

Визначено, що категорія «адміністративна правосуб'єктність» виокремлюється у теорії адміністративного права на підставі або з

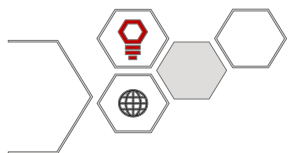

урахуванням окремих положень актів чинного законодавства з метою підтвердження можливостей конкретних суб'єктів бути учасниками відповідних адміністративних правовідносин. Обґрунтовано неможливість визначення антикорупційної правосуб'єктності видом спеціальної адміністративної правосуб'єктності. Доведено, що у разі визначення антикорупційної правосуб'єктності як здатності особи, яка володіє адміністративною правосуб'єктністю, бути учасником правовідносин у сфері запобігання корупції, їх обсяг фактично співпадатиме.

Охарактеризовано зміст складових елементів адміністративної правосуб'єктності (адміністративної правоздатності, адміністративної дієздатності та адміністративної деліктоздатності) у контексті дослідження антикорупційної суб'єктності. Визначено, що категорія «антикорупційна правосуб'єктність» має використовуватись для визначення статусу осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», з визначенням конкретного обсягу вимог, заборон та обмежень, які на них поширюються, порядку їх виконання, а також видів юридичної відповідальності, до яких їх може бути притягнуто.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.04.2026).
2. Теорія держави та права: навчальний посібник / за заг. ред. С.Д. Гусарєва, О.Д. Тихомирова. Київ: НАВС. 2017. 320 с.
3. Скаун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс): підручник. Харків: Еспада, 2006. 776 с.
4. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. За заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.

5. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / за ред. проф. В.В. Галунька. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.

6. Загальне адміністративне право України: підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової. Одеса: Фенікс, 2023. 792 с. URL <https://doi.org/10.32837/11300.25545> (дата звернення 25.04.2026).

7. Адміністративне право: підручник / за заг. ред. Ю.П. Битяка. Харків, 2020. 392 с.

8. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. Дата оновлення: 16.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text> (дата звернення 25.04.2026).

9. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. Дата оновлення: 16.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#top> (дата звернення 25.04.2026).

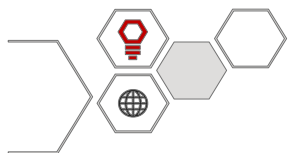
10. Про корінні народи України: Закон України від 01.07.2021 № 1616-IX. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (дата звернення 25.04.2026).

11. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. Дата оновлення: 01.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#top> (дата звернення 25.04.2026).

12. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Дата оновлення: 01.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#top> (дата звернення 25.04.2026).

13. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. Дата оновлення: 24.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#top> (дата звернення 25.04.2026).

14. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. Дата оновлення: 24.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#top> (дата звернення 25.04.2026).

15. Термінологія законодавства. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/termin> (дата звернення 25.04.2026).

16. Адміністративне право та адміністративний процес. Повний курс: підручник / за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Вид. 5-те. Одеса: Видавництво «Юридика», 2025. 700 с.

17. Окунів І.С. Загально-теоретичні засади правового статусу суб'єкта права: автореф. дис. ... канд.. юрид. наук. Київ, 2009. 22 с.

18. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Дата оновлення: 07.02.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 25.03.2026)

19. Надьон В.В. Елементи правосуб'єктності в цивільному праві. *Проблеми законності*. 2014. Вип. 125. С. 100–109.

20. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. Дата оновлення: 11.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 25.03.2026).

21. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 15.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 25.04.2026).